

Het bijvoeglijke naamwoord (adiectivum).

Het bijvoeglijke naamwoord hoort meestal bij een zelfstandig naamwoord: de goede man, de snelle auto, het kleine huis, de kleine vogels. Dat bijvoeglijke naamwoord is net een kameleon: het past zich aan zijn omgeving, het zelfstandige naamwoord, aan: het krijgt hetzelfde geslacht, getal (s./pl.) en naamval: de bijvoeglijke naamwoorden **congrueren**.

In het latijn is dat goed te zien. Zo hebben alle bijvoeglijke naamwoorden een mannelijke, vrouwelijke en onzijdige vormen. Jullie krijgen te maken met de makkelijkste groep: de woorden met een mannelijke vorm op –us (2^e decl.) in de nom.s., een vrouwelijke vorm op –a (1^e decl.) en een onzijdige vorm op –um (2^e decl.). Bedenk dat die bijvoeglijke naamwoorden alle geslachten, alle naamvallen kunnen hebben en in in enkelvoud en meervoud kunnen staan.

Opdracht 12

Noteer van de volgende combinaties naamval, getal, geslacht en de vertaling.

1. dea sola	6. sola fata
2. solum nomen	7. fati Punici
3. hostis Punicus	8. nomina sola
4. hostis Punici	9. Romanorum fatorum
5. hostium Punicorum	10. nomina Punica

Het werkwoord (verbum) esse: zijn

Een van de belangrijkste woorden in een taal is wel het werkwoord **zijn**. Geen taal kan zonder. Vreemd genoeg is dat werkwoord in het Latijn onregelmatig. Nou ja, zo vreemd is dat ook niet, want in het Nederlands is het super onregelmatig. Hoe kun je dat zien? Eenvoudig aan het feit dat in het Nederlands het werkwoord 'zijn' veel stammen gebruikt:

1. zij- wij zijn
2. ben- ik ben
3. is hij is
4. wees- wees stil

Die stammen komen van vier verschillende werkwoorden, waarvan er van twee de infinitivus vergeten is. We kennen zijn en wezen, maar wat die van **ben-** en **is-** zijn, weten we niet meer, hoewel in de volksmond '**bennen**' wel gebruikt wordt.

In het Latijn hebben ze zich ingehouden; daar zijn maar drie stammen. Genoeg zou ik zeggen. Jullie krijgen in de tegenwoordige tijd te maken met de stammen **es-** en **su-**, precies overigens zoals in het Frans, maar dat mag geen wonder heten. Immers, in het Frans zijn de stammen?

esse: zijn, leven, zich bevinden

persoon	sg.	pl.
1 ^e	su-m	su-mus
2 ^e	es	es-tis
3 ^e	es-t	su-nt

Vergelijk deze persoonsvormen eens met die van het Frans.

Opdracht 13

Vertaal de volgende zinnen:

1. Sum Troianus.
2. Troiani sumus.
3. Pontus est.
4. Miles est.
5. Milites sunt.
6. Multi milites sunt.
7. Regii filii estis.
8. Navis est.
9. Graeci pauci sunt.
10. Es ibi.

Het naamwoordelijk deel/praedicaatsnomen.

Het werkwoord **zijn** kan op twee manieren gebruikt worden:

1. zijn, zich bevinden, leven. Voorbeelden: Ik ben in Londen. Hij is niet meer. In dit geval spreken we van een zelfstandig werkwoord.
2. 'Zijn' kan echter ook als een soort koppeling gebruikt worden tussen twee woorden. Hij is arts. Dit is ongeveer hetzelfde als: **hij = arts**. In dit geval is 'zijn' een **koppelwerkwoord**. Het gezegde bestaat dan uit de woorden 'is arts'. Omdat arts een (zelfstandig) naamwoord is, noemen we dit gezegde een **naamwoordelijk gezegde** en is arts het **naamwoordelijk deel**. In het Latijn staat dat naamwoordelijk deel in de nominativus/de onderwerpsvorm.

Opdracht 14

Noteer van de zinnen 1 t/m 10 uit opdracht 11 het naamwoordelijk deel.

posse (pot-esse): kunnen, in staat zijn

Het Latijnse woordje 'kunnen' bestaat eigenlijk uit twee woorden: pot (in staat) en esse en betekent dus eigenlijk in staat zijn. Het wordt vervoegd volgens esse, maar wanneer achter de -t- van pot een -s- komt verandert -ts- in -ss-.

persoon	s.	pl.
1 ^e	possum ← potsum	possumus
2 ^e	potes	potestis
3 ^e	potest	possunt

Opdracht 15

Vertaal onderstaande zinnen. De onbekende woorden staan onder Tekst 2.1. Zoek die woorden daar op of anders in het Verbarium.

1. Femina urbem aedificare non potest.
2. Urbem aedificare non possum. (urbs, urbis – stad)
3. Tum Didonem oppugnare possum. (Dido, -onis – Dido, koningin van Carthago)
4. Urbem Didonis oppugnare maxime cupio.
5. Milites urbem condere possunt.
6. Nomen filii non Marcus, sed Lucius est.
7. Nomina filiorum Marcus et Lucius sunt.
8. Genus eius Romanum est.
9. Nunc vivere potestis.
10. Generis nomen Romanum est.
11. Fratres ibi habitant.
12. Deae quoque frater miser est.
13. Dea misera est.
14. Deae valde miserae sunt.
15. Tum fratres dearum miseri sunt.
16. Romanorum Regnum delere cupiunt.